

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
30 серпня 2024 року,
протокол № 2

Ректор університету, голова вченої ради
університету, доктор юридичних наук,
професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

30 серпня 2024 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ВСТУП ДО ПРИВАТНОГО ПРАВА»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право**

Розробник програми – викладачка кафедри:

Доцентка кафедри цивільного права та процесу, кандидатка юридичних наук,
доцентка

_____ Ірина СЕРДЕЧНА

Схвалено кафедрою цивільного права та процесу
29 серпня 2024 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри _____ Світлана ГРИНЬКО

29 серпня 2024 року

Декан юридичного факультету

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

29 серпня 2024 року

Погоджено методичною радою університету 29 серпня 2024 року, протокол № 1

Голова методичної ради _____ Ірина КОВТУН

29 серпня 2024 року

Обліковий обсяг програми – 1,01 ум.др.арк.

ЗМІСТ

Стор.

1.	Опис навчальної дисципліни	–	5
2.	Заплановані результати навчання	–	6
3.	Програма навчальної дисципліни	–	7
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни	–	9
	4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	–	9
	4.2. Теми семінарських занять	–	9
	4.3. Завдання для самостійної роботи студентів	–	9
5.	Методи навчання та контролю	–	10
6.	Схема нарахування балів	–	11
7.	Рекомендована література	–	12
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	–	19

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 081 Право
2. Код і назва спеціальності	– 08 Право
3. Назва спеціалізації	– спеціалізація не передбачена
4. Назва дисципліни	– Вступ до приватного права
5. Тип дисципліни	– вибіркова
6. Код дисципліни	– В.081.Б.2.1
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– бакалавр
9. Курс / рік навчання	– перший
10. Семестр	– другий
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3 / 90
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 36
% від загального обсягу лекційні заняття (годин)	– 40%
% від обсягу аудиторних годин семінарські заняття (годин)	– 18
% від обсягу аудиторних годин самостійна робота (годин)	– 50%
% від загального обсягу тижневих годин:	
аудиторних занять	– 18
самостійної роботи	– 54
3) заочна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 60%
% від загального обсягу лекційні заняття (годин)	– 0,9
% від обсягу аудиторних годин семінарські заняття (годин)	– 0,6
% від обсягу аудиторних годин самостійна робота (годин)	– 16
% від загального обсягу тижневих годин:	
аудиторних занять	– 17,8%
самостійної роботи	– 10
12. Форма семестрового контролю	– 62,5%
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– 6
2) супутня дисципліна	– 37,5%
3) наступні дисципліни	– 74
14. Мова вивчення дисципліни	– залік

- ОП.081.Б.2 Теорія держави і права
- ОП.081.Б.7 Цивільне право
- ОП.081.Б.14 Сімейне право
- ОП.081.Б.18 Господарське право
- ОП.081.Б.21 Земельне право
- ОП.081.Б.24 Міжнародне приватне право

2. Заплановані результати навчання

Навчальна дисципліна «Вступ до приватного права» забезпечує досягнення таких результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою «Бакалавр права»:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ПР 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен:	
1. Знання	
<i>(здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)</i>	
1.1)	відтворювати визначення понятійно-термінологічного апарату дисципліни;
1.2)	називати закони, що регулюють приватно-правові відносини;
1.3)	відтворювати визначення основних положень приватного права.
2. Розуміння	
<i>(здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</i>	
2.1)	пояснювати зміст дефініцій основних термінів;
2.2)	класифікувати приватно-правові правовідносини за критеріями;
2.3)	пояснювати роль судової практики у регулюванні приватно-правових відносин;
3. Застосування знань	
<i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>	
3.1)	аналізувати періодизацію розвитку приватного права;
3.2)	вирішувати завдання.
4. Аналіз	
<i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>	
4.1)	класифікувати приватно-правові відносини;
4.2)	аналізувати чинне законодавство в сфері приватних правовідносин;
4.3)	досліджувати проблеми відмежування приватно-правових понять;
4.4)	співвідносити основні категорії, що застосовуються;
5. Синтез	
<i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>	
5.1)	формулювати основні категорії, що зустрічаються при вивченні дисципліни «Вступ до приватного права»;
5.2)	розширювати обсяг представлень про конкретні предмети та явища, що входять у сферу регулювання приватного права;
5.3)	збагачувати словник правових термінів.
6. Оцінювання	
<i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>	
6.1)	використовувати навички практичної роботи, розуміти зміст нормативних актів та застосовувати норми приватного права до конкретних життєвих ситуацій;
6.2)	пояснювати особливості приватно-правових відносин у різних правових системах сучасності;

6.3)	узагальнювати основні проблеми регулювання приватно-правових відносин за участю іноземного елемента;
6.4)	аргументувати особливості становлення і розвитку приватного права в Україні й за її межами.
7. Створення (творчість) (здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатомірності та альтернативності сучасної культури)	
7.1)	розробляти проекти документів за завданою ситуаційною задачею;
7.2)	продовжувати процес вивчення приватного права самостійно.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Поняття та структура приватного права України

Поняття та структура системи права. Поняття приватного права. Історія походження категорії «приватне право». Співвідношення категорій «приватне право» та «цивільне право». Приватне право і громадянське суспільство. Приватне право і правова система. Структура системи приватного права України. Норми як елементи приватного права. Інститут як елемент приватного права. Підгалузь, галузь елемент приватного права.

Тема 2. Предмет і метод правового регулювання приватного права. Принципи приватного права

Поняття та сутність предмета правового регулювання приватного права. Майнові відносини як предмет приватного права. Особисті немайнові відносини як предмет приватного права. Корпоративні відносини як предмет приватного права. Правовідносини, що виникають з переважних прав. Поняття та ознаки методу правового регулювання приватного права. Публічне і приватне право : розмежування понять. Основні критерії розмежування приватного права та публічного права. Інтерес як критерій розмежування приватного права та публічного права. Поняття принципів приватного права. Ознаки принципів приватного права. Функції принципів приватного права. Види принципів приватного права. Свобода договору як принцип приватного права. Принцип рівності. Судовий захист цивільного права та інтересу. Принципи справедливості, добросовісності та розумності.

Тема 3. Джерела приватного права

Поняття та ознаки джерел приватного права. Види джерел приватного права. Нормативно-правовий акт як джерело приватного права. Право Європейського Союзу як джерело приватного права. Практика Європейського суду з прав людини як джерело приватного права. Національний і місцевий звичай як джерела приватного права. Значення судової практики як джерела приватного права. Цивільно-правовий договір як джерело приватного права.

Тема 4. Юридичні факти.

Поняття приватних правовідносин. Елементи приватних правовідносин.
Зміст приватних правовідносин. Поняття, зміст та види суб'єктивних прав. Поняття, зміст та види суб'єктивних обов'язків.

Тема 5. Приватні правовідносини.

Поняття і зміст правосуб'єктності. Склад учасників (суб'єктів) приватних правовідносин. Об'єкти цивільних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення приватних правовідносин.

Види приватних правовідносин. Загальна характеристика речових, зобов'язальних, корпоративних і виключних правовідносин. Особисті немайнові та майнові правовідносини.

Поняття і види юридичних фактів у приватному праві. Юридичні склади та юридичні стани.

Поняття і види правочинів. Договори й односторонні правочини. Умовні правочини, їх види. Умови дійсності правочинів. Воля і волевиявлення в правочині. Форма правочину, наслідки її недотримання. Тлумачення змісту правочину. Відмова від правочину. Недійсність правочинів. Підстави недійсності правочинів. Відмежування недійсного та неукладеного правочину. Нікчемні та оспорювані правочини. Недійсність частини правочину. Правові наслідки недійсності правочинів.

Тема 6. Правовий статус особи.

Поняття та співвідношення понять приватна особа, фізична особа, юридична особа. Фізична особа як учасник приватно-правових відносин. Співвідношення понять «фізична особа», «людина», «особа», «громадянин», «особистість». Способи індивідуалізації фізичної особи. Цивільна правоздатність фізичної особи. Цивільна дієздатність фізичної особи (поняття та види). Рівність цивільної правоздатності фізичних осіб. Виникнення і припинення цивільної правоздатності. Невідчужуваність цивільної правоздатності і неможливість її обмеження. Цивільна правоздатність іноземців та осіб без громадянства.

Рівність цивільної правоздатності фізичних осіб. Виникнення і припинення цивільної правоздатності. Невідчужуваність цивільної правоздатності і неможливість її обмеження. Цивільна правоздатність іноземців та осіб без громадянства.

Фізична особа-підприємець як учасник приватно-правових відносин. Банкрутство фізичної особи – підприємця.

Юридична особа як учасник приватно-правових відносин. Сутність юридичної особи. Розвиток вчення про юридичну особу у науці цивільного права.

Поняття й ознаки юридичної особи. Індивідуалізація юридичної особи, її цивільно-правове значення. Цивільна правоздатність і дієздатність юридичної особи. Органи юридичної особи. Представництва і філії юридичної особи.

Порядок і способи створення юридичних осіб. Установчі документи. Державна реєстрація юридичних осіб та її правове значення. Реорганізація юридичних осіб і її способи. Припинення діяльності юридичної особи. Неспроможність (банкрутство) юридичних осіб. Види юридичних осіб, їх класифікація і її цивільно-правове значення.

Дитина як суб'єкт приватних правовідносин.

Подружжя як суб'єкт приватних правовідносин. Поняття особистих немайнових прав та обов'язків подружжя. Види особистих немайнових прав і обов'язків подружжя. Поняття майнових прав та обов'язків подружжя. Види майнових прав та обов'язків подружжя.

Право особистої приватної власності подружжя. Майно, що є особистою приватною власністю дружини та чоловіка. Здійснення дружиною, чоловіком права особистої приватної власності подружжя.

Право спільної сумісної власності подружжя. Підстави набуття права спільної сумісної власності подружжя. Виникнення права спільної сумісної власності подружжя на майно, що належало дружині, чоловікові. Об'єкти права спільної сумісної власності подружжя. Здійснення подружжям права спільної сумісної власності.

Батьки (неповнолітні батьки) як учасники приватно-правових відносин. Поняття та сутність особистих немайнових прав та обов'язків батьків і дітей. Поняття та сутність майнових прав та обов'язків батьків і дітей. Принцип роздільності майна батьків і дітей.

Тема 7. Договори. Контракти.

Поняття, сутність та значення договору у приватних правовідносинах. Правове регулювання договірних відносин в сфері приватного права. Зміст договору як юридичного факту. Види умов договору. Стадії укладення договору. Види договорів у приватному праві. Контракт як різновид договору у приватному праві.

Тема 8. Відповідальність у приватному праві.

Поняття відповідальності у приватному праві. Підстави виникнення відповідальності у приватному праві. Види відповідальності у приватному праві. Договірна та недоговірна (деліктна).

Дисциплінарна відповідальність. Матеріальна відповідальність. Умови виникнення відповідальності та їх правова характеристика. Заходи відповідальності у приватному праві. Підстави звільнення від відповідальності.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ те- ми		Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем.	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Поняття та структура приватного права України	10	2	2			6	10					10
2.	Предмет і метод правового регулювання приватного права. Принципи приватного права.	10	2	2			6	10	2	2			6
3.	Джерела приватного права	10	2	2			6	10					10
4.	Юридичні факти.	10	2	2			6	10	2				8
5.	Приватні правовідносини	10	2	2			6	10	2	2			6
6.	Правовий статус особи	16	2	4			10	16	2				14
7.	Договори. Контракти.	14	4	2			8	14	2	2			10
8.	Відповідальність у приватному праві	10	2	2			6	10					10

	Всього за навчальний рік	90	18	18			54	90	10	6			74
--	-------------------------------------	-----------	-----------	-----------	--	--	-----------	-----------	-----------	----------	--	--	-----------

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Завдання для самостійної роботи студентів

4.3.1. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.2. Виконання самостійних завдань всіма студентами не є обов'язковим і може здійснюватися окремими студентами з власної ініціативи або за пропозицією викладача.

4.3.3. Тематика самостійних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.5. Самостійні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи студентів, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація.

На семінарських заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- тестові завдання;
- повідомлення про виконання завдань.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

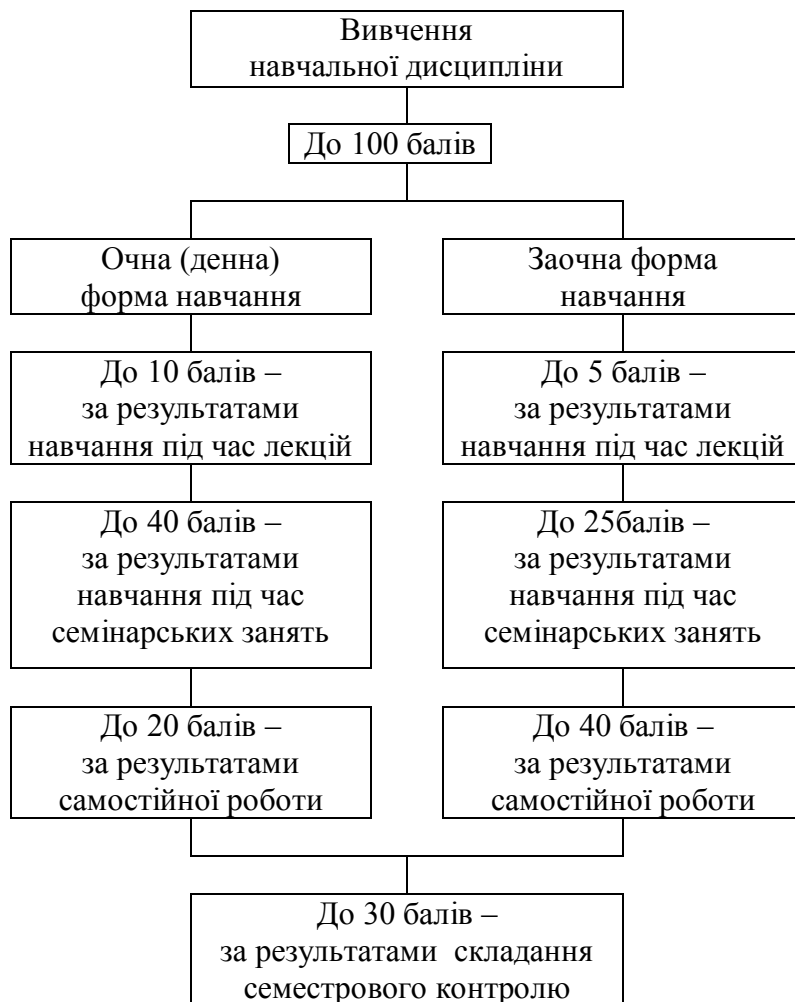
- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
- 2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного заліку або шляхом тестування.

Структура залікового білету включає два теоретичних питання.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів визначаються в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

3. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

3.1. Основні джерела

1. Банчук О. А. Публічне і приватне право : Історія українських вчень та сучасність . Центр політико-правових реформ. Київ: Конус-Ю, 2008. 183 с.
2. Актуальні проблеми приватного права : практикум. Менів Л. Д., Амеліна А. С., Білоус Т. Й. та ін. ; за заг. ред. Л. Д. Менів. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 200 с.
3. Вступ до приватного права : навчально-методичний посібник. За ред. проф. Є. О. Харитонова. Одеса : Фенікс, 2019. 200 с.
4. Проблеми здійснення та захисту цивільних прав в умовах воєнного стану : монографія за ред.: Є. О. Харитонова, О. І. Харитонової, К. Г. Некіт; НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2023. 336 с.
5. Проблеми систематизації приватного права України та Європи : монографія за заг. ред. Ю.В. Білоусова. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва АПРНУ, 2009. 204 с.
6. Сивий, Р.Б. Приватне (цивільне) право в системі права України : монографія. Київ: КВІЦ, 2006. 214 с.
7. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Регулятивні правовідносини приватноправовий та публічно-правовий виміри: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 404 с.
8. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Приватне право як концепт. Том VI: Приватне право в умовах гібридної війни : монографія. Одеса : Фенікс, 2024. 408 с.

3.2. Допоміжні джерела

1. Бурило Ю.П. Розвиток цифрового законодавства Європейського Союзу та його вплив на приватні правовідносини. Юридична Україна. Київ, 2024. № 9 (261). С. 65-71.
2. Анікіна Г. В. Смерть фізичної особи як юридичний факт. Університетські наукові записки. 2008. № 4. С. 166 –171.
3. Анікіна Г. В. Юридичні наслідки смерті як юридичного факту в цивільному праві . Університетські наукові записки. 2012. № 3. С. 104-111.
4. Бардаченко Д.В., Дзюба І.В. Неусвідомлення особою значення своїх дій як підстава недійсності правочинів з дефектами волі Право і суспільство. 2017. № 6-2. С.53-57.
5. Басай О.В. Диспозитивність як принцип цивільного права України Порівняльно-аналітичне право. № 1. С.89-92.
6. Басай О.В. Принцип юридичної рівності учасників цивільних правовідносин. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5622/Basayu%20prun.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
7. Бахаєва А.С. Правочин, який вчинено під впливом помилки, обману (шахрайства). Форум права. 2018. № 1. С.8-15.
9. Бірюкова А.Г. Правова природа звичаю ділового обороту як джерела цивільного права. Порівняльно-аналітичне право: електрон, наук, фахове вид. 2018. № 3. С. 102-104.
10. Бірюкова А.Г. Правова природа звичаю ділового обороту як джерела цивільного права. Порівняльно-аналітичне право: електрон, наук, фахове вид. 2018. № 3. С. 102-104.
11. Бірюкова А.Г. Співвідношення приватного та публічного права : дуалістичний аспект . Право та суспільство. 2018. № 4. С. 76 - 80.
1. Блажівська Н.Є. Електронний правочин у цивільному праві України: монографія ; за наук. ред. д.ю.н., проф., чл.-кор. НАПрН Р. О. Стефанчука. К. : Алерта, 2014. 240 с.
12. Бондаренко-Зелінська Н. Л., Бориславська М. В. До питання про захист прав дитини: вітчизняний та зарубіжний досвід. Університетські наукові записки. 2021. № 6 (84).
13. Бориславська М. В. Окремі питання місця і ролі сучасного цивільного права в системі права України. Університетські наукові записки. 2008. № 4. С. 114-117.
14. Бориславська М. В. Правове регулювання відносин щодо родства на українських землях до 1917 р. Університетські наукові записки. 2016. № 1. С. 6-18.

15. Ватрас В. А. До питання про релігійні норми як джерела сімейного права. *Visegrad Journal for Human Rights*. 2020. № 3 (volume 1). С. 41-47.
16. Ватрас В.А. Джерела сімейного права: проблеми теорії та практики: монографія. Хмельницький: Видавництво ТОВ «Поліграфіст-3», 2020. 824с.
17. Ватрас В.А. Нормативно-правовий договір як джерело сімейного права. Актуальні проблеми юридичної науки : збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції «Дев'ятнадцяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 23 жовтня 2020 року). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2020. 553 с. С. 136-138.
18. Віхров О. Щодо співвідношення Цивільного та Господарського кодексів України. *Право України*. 2003. № 10. С. 13-17.
19. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. ВВР. 1995. № 24. Ст. 189.
20. Гринько С. Д. Деліктоздатність неповнолітніх фізичних осіб за цивільним законодавством України та зарубіжних країн: порівняльно-правовий аспект. *Часопис цивілістики: науково-практичний журнал*. 2015. Вип. 19. С. 158–165.
21. Гринько С. Д. Рецепція римського приватного права як передумова систематизації європейського цивільного законодавства. *Проблеми систематизації приватного права України та Європи : монографія*. Київ : НДІ приватного права і підприємництва АПрН України, 2009. С. 55-78.
22. Гринько С. Д. Фізичні особи як суб'єкти деліктних зобов'язань за римським приватним правом. *Університетські наукові записки : Часопис ХУУП*. 2015. № 2. С. 49-59.
23. Гуцалюк М. Ідентифікація фізичних осіб . *Право України*. 2006. № 5. С. 123-126.
24. Дзера О. В. Інститут правочину за новим Цивільним кодексом. *Антологія української юридичної думки*. К: Юр.книга, 2005. Т. 10. С. 515-527.
25. Дзера О. В. Поняття цивільного права та його місце в системі права України. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2002. № 2. С. 23-28.
26. Дзера О. Загальні положення про правочини в новому Цивільному кодексі України. *Юридична Україна*. 2003. № 7. С. 24-31.
27. Дзера О. Недійсність правочину (угоди) за новим ЦКУ. *Юридична Україна*. 2003. № 10. С. 5-18.
28. До питання генезису приватного права. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 355-359.
29. Довгерт С.М. Система приватного права України між минулим та майбутнім. URL: <http://library.univer.km.ua/visnyk/877.pdf>
30. Жеков В. І. Порушення моральних засад суспільства як підстава визнання правочину недійсним. *Суспільство. Держава. Право*. 2005. Вип. 5: Цивільне право. С. 26-30.
31. Житловий кодекс Української РСР від 30.06.1983 р. ВВР. 1983. Додаток до № 28. Ст. 573.
32. Заїка Ю. О. Деякі колізійні питання сучасного цивільного та сімейного права. *Вісник Хмельницького ін-ту регіонального управління та права*. 2004. № 4. С. 55–60.
33. Земельний кодекс України від 20.10.2001 р. ОВУ. 2001. № 2001. № 46. Ст. 2038.
34. ивільний кодекс України : коментар [за заг. ред. Є. О. Харитонova, О. М. Калітенко]. Одеса : Юрид. л-ра, 2004. 1112 с.
35. Іваненко О. Вплив глобалізаційних процесів на джерела приватного права URL: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/46170
36. Калаур І. Окремі аспекти застосування правових наслідків нікчемних правочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 12. С. 48-51.
37. Кара В. Односторонні правочини у нотаріальній практиці. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2005. № 3. С. 68-81
38. Кодифікація цивільного законодавства на українських землях : Т. 1. Уклад. : Ю. В. Білоусов, І. Р. Калаур, С. Д. Гринько та ін.; за ред. Р. О. Стефанчука та М. О. Стефанчука. К. : Правова єдність, 2009. 1168 с.

39. Кодифікація цивільного законодавства на українських землях : Т. 2. Уклад. : Ю. В. Білоусов, І. Р. Калаур, С. Д. Гринько та ін.; за ред. Р. О. Стефанчука та М. О. Стефанчука. К. : Правова єдність, 2009. 1240 с.
40. Кривенко Ю. В. Майнові відносини: окремі питання. Римське приватне право: здобутки європейські та глобальні : матеріали міжнар. колокви. (м. Одеса, 27 жовт. 2018 р.) / За заг. ред. д.ю.н., проф. Є. О. Харитонова. Одеса : Фенікс, 2018. – С. 87-88.
41. Кузнєцова Н. Проблеми співвідношення земельного та цивільного законодавства при вирішенні господарських спорів з питань земельних відносин. Право України. 2009. № 9. С. 19-21.
42. Конституція України від 28.06.1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
43. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950 р.
44. Лозова Г.О. Законодавче визначення сім'ї та шлюбу. Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права 2006. №1(17). С. 119-122.
45. Майданик Р. Правовий звичай як джерело цивільного права. Юридична Україна. 2009. № 6. С. 67-72.
46. Мамутов В. До питання про поняття приватного права. ВАПНУ. 1999. № 2. С. 11-14
47. Менджул М. В. Принципи сімейного права в законодавстві нордичних держав. Науковий вісник публічного та приватного права. 2018, Випуск 6, том 1. С. 132 - 137.
48. Миколенко О.І. Поділ національного права на публічне і приватне право та його теоретичне і практичне значення URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8867/1/58-64.pdf>
49. Мироненко В. П. Сімейне право України: Підручник. За заг. ред. В.П. Мироненко. К.: Правова Єдність, 2008. 477 с.
50. Міхно О.І. До питання про визначення майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин. URL: <http://eprints.kname.edu.ua/39540/1/44-47.pdf>
51. Мічурін Є. Обмеження щодо укладення правочинів з житлом за участі осіб, що не досягли повноліття: аспекти нотаріальної процедури. Нотаріат для вас. 2007. № 7-8. С. 9-14.
52. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України. За ред. Є.О. Харитонова. Х.: ТОВ «Одіссей», 2006. 552 с.
53. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України: Видання друге, доповнене. За ред. Є.О. Харитонова. Х.: ТОВ «Одіссей». 2008. 560 с.
54. Осика Л. Правочини щодо відчуження нерухомого майна, належного дітям. Мала енциклопедія нотаріуса. 2007. № 2. С. 158-163.
55. Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 р. ВВР. 1993. № 4. Ст. 19.
56. П'янова Я. В. Деякі питання застосування аналогії закону та аналогії права господарськими судами при здійсненні захисту цивільних прав. Проблеми законності. Х., 2004. Вип. 59. С. 39-44.
57. Паліюк В. П. Щодо справедливості, добросовісності та розумності в чинному законодавстві України. Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2002. № 2. С. 18-21.
58. Пацурківський П.П. Спонтанність приватного права. Юридична Україна. Київ, 2023. № 6 (246). С. 19-32.
59. Пелех О. Особливості посвідчення правочинів, предметом яких є об'єкт культурної спадщини. Мала енциклопедія нотаріуса. 2006. № 6. С. 122-123.
60. Первомайський О. До питання про джерела цивільного права. Право України. 2001. № 2. С. 34-37
61. Первомайський О. Особливості нотаріального посвідчення правочинів стосовно нерухомого майна, право на користування яким мають діти. Мала енциклопедія нотаріуса. 2006. № 2. С. 9-10.

62. Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини: Постанова КМУ від 24.09.2008 р. ОВУ. 2008. № 76. Ст. 2561
63. Погребняк С.П. Поділ права на публічне і приватне (загальнотеоретичні аспекти). URL: https://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/75679/mod_resource/content/1/%D0%9F%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D1%8F%D0%BA%20%D0%BF%D1%80%D.pdf
64. Прилуцький Р. Поняття джерел цивільного права України: потрібні нові підходи. *Право України*. 2008. № 12. С. 66-71.
65. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. ОВУ. 2003. № 25. Ст. 1172.
66. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 49. Ст. 682.
67. Про товариства з обмеженою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 13. Ст. 69.
68. Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку: Закон України від 29.11.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 10. Ст. 78.
69. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 25. Ст. 283.
70. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179.
71. Про закордонних українців: Закон України від 04.03.2004. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 25. Ст. 343.
72. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 32. Ст. 422.
73. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.
74. Про деякі питання, що виникли в практиці застосування судами Житлового кодексу України: постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.04.1985 р. № 2 (зі змінами і доповненнями) БЗЮПУ. 1995. № 1. С. 340.
75. Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: Постанова КМУ від 06.05.2000 р. ОВУ. 2000. № 19. Ст. 789.
76. Про захист суспільної моралі: Закон України від 20.11.2003 р. ВВР. 2004. № 14. Ст. 192.
77. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. ВВР. 1992. № 48. Ст. 650.
78. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 р. ВВР. 2017. № 35. Ст. 376.
79. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. ОВУ. 2004. № 35. Ст. 2317.
80. Про молодіжні та дитячі громадські організації: Закон України від 01.12.1998 р. ОВУ. 1998. № 51. Ст. 1870.
81. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. ВВР. 2001. № 23. Ст. 118.
82. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності: Указ Президента України від 10.06.1997 р. УК. 1997. 14 червня. № 107–108.
83. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. ОВУ. 1999. № 38. Ст. 1889.
84. Про споживчу кооперацію: Закон України від 10.04.1992 р. (зі змінами та доповненнями) ВВР. 1992. № 30. Ст. 414.
85. Про товарні біржі: Закон України від 10.12.1991 р. ВВР. 1992. № 10. Ст. 139.
86. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. ОВУ. 2003. № 29. Ст. 1438.
87. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. ОВУ. 2006. № 13. Ст. 857.

2. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Загальна частина: Академічний курс: Підручник 3-тє вид., перероб. і доп. К. : «ВД» Дакор». 2013. – 672 с.
88. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. К.: Ін Юре, 2003. 532 с.
89. Ромовська З.В. Українське сімейне право : підручник. К. : Правова єдність, 2009. 500 с.
90. Ромась М.І. Особливості договірних зобов'язань за участю держави Україна. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2019. № 42. С. 91-94. URL: http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc42/part_1/22.pdf
91. Ромась М.І. Види договірних зобов'язань за участю держави Україна. *Університетські наукові записки*. 2020. № 3-4 (75-76). С. 138-150. URL: https://unz.univer.km.ua/article/view/75-76_138-150/pdf
92. Ромась М.І. Держава Україна як учасник договірних зобов'язань у цивільному праві: дис... д-ра філософії з права: 12.00.03. Хмельницький, 2021. 258 с.
93. Ромась М.І. Порядок укладення цивільно-правових договорів за участі держави Україна в умовах воєнного стану. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал. Серія: Право*. 2023. Вип. 15 (27). Т. 2. С. 187-194. DOI: <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2023.15.27.2.187-194>
94. Ромась М.І. Держава Україна як учасник зовнішньоекономічних договорів в умовах воєнного стану: цивільно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. Вип. 8. С. 155-158. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-8/34>.
95. Русу С. Д., Стефанчук М.О. Проблеми визначення поняття добросовісності та розумності у Цивільному кодексі України. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2003. № 2 (6). С. 15-19.
96. Селиванов В. Розмежування і взаємодія публічного і приватного права в системі права України. ПУ. 1996. № 12. С. 29-32
97. Сердечна І.Л. Дитина як учасник зобов'язальних правовідносин. *Університетські наукові записки*. № 1 (79). 2021. С. 64-72.
98. Сердечна І.Л. Здійснення суб'єктивних сімейних прав: поняття, принципи, межі. *Ірпінський юридичний часопис*. Випуск 2 (6). 2021. С.47-55.
99. Сердечна І.Л. Особисті немайнові права і обов'язки інших членів сім'ї та родичів. Монографія. Хмельницький університет управління та права. Хмельницький.: ФОП Мельник А.А., 2018. 227 с.
100. Сердечна І. Л. Інші члени сім'ї та родичі як суб'єкти сімейних правовідносин. Актуальні питання правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин у контексті приведення законодавства України до європейських стандартів : монографія М. В. Бориславська, В. А. Ватрас, С. Д. Гринько [та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гринько. Хмельницький : Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2016. С.101-127.
101. Сердечна І. Л. До питання про поняття «член сім'ї» в сімейному праві : нормативний та доктринальний підходи. *Університетські наукові записки*. 2014. №4 (52). С. 88–95.
102. Сердечна І. Л. Мачуха, вітчим та пасинок, падчерка як учасники сімейних правовідносин. *Часопис цивілістики*. Випуск 28. 2018. С. 93-96.
103. Сердечна І. Л. Підстави виникнення, зміни та припинення сімейних правовідносин між іншими членами сім'ї та родичами. *Університетські наукові записки*. 2014. № 2 (50). С. 158–167.
104. Сердечна І. Л. Поняття та ознаки правовідносин між іншими членами сім'ї та родичами. *Часопис цивілістики*. 2015. №19. С. 37–40.
105. Сердечна І. Л. Права інших членів сім'ї та родичів при усиновленні дитини. *Електронне науково-практичне фахове видання. Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 21. С. 128–136. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2015/11/serdechna_21.pdf
106. Сердечна І. Л. Права та обов'язки фактичного вихователя та дитини. *Університетські наукові записки*. 2016. №4 (60). С. 38–44.

- 107.Сердечна І. Л. Становлення інституту особистих немайнових прав членів сім'ї та родичів на українських землях. Університетські наукові записки. 2013. №4 (48). С. 199–205.
- 108.Сибільов М. Загальна характеристика сфери приватного права. ВАПНУ. 2001. № 2. С. 32-36.
- 109.Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. За ред. І.В. Жилінкової. Х.: Ксилон, 2008. 855 с.
- 110.Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. За ред. С.Я. Фурси. К.: КНТ, 2008. 1248 с.
- 111.Скрипник В. Речі, обмежені в цивільному обороті, як об'єкти цивільних прав. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 1. С.36-40.
- 112.Соснін О. Передумови формування в Україні інформаційного права. Право України. 2005. № 11. С. 99-102.
- 113.Спасибо-Фатєєва І. Взаємодія цивільного законодавства з іншими галузями законодавства: проблеми і перспективи. Університетські наукові записки. 2006. № 3-4. С. 108-113.
- 114.Спасибо-Фатєєва І. Оборотоzdатність об'єктів цивільних прав та її значення для вчинення правочинів. Нотаріат для вас. 2010. № 9. С. 16-22.
- 115.Спасибо-Фатєєва І. Поняття майна, майнових та корпоративних прав як об'єктів права власності. Українське комерційне право. 2004. № 5. С. 9-18.
- 116.Спасибо-Фатєєва І. Поняття нерухомого майна та права на нього. Українське комерційне право. 2009. № 9. С. 10-19
- 117.Харитонов Є. До питання про значення дихотомії «приватне право-публічне право» ВАПНУ. 2000. № 2. С. 82-88.
- 118.Харитонов Є. О. Концепція статусу людини як приватної особи в оновленому ЦК України: пошук парадигми. Концепція статусу людини як приватної особи в оновленому ЦК України: пошук парадигми. Шерешеневські читання. Оновлення цивільного кодексу України: концептуальні засади : матер. Всеукр. наук.-практ. конфер. (Одеса, 11 груд. 2020 р.) за заг. ред. Є. О. Харитонової. Одеса : Фенікс, 2020. С. 5–8.
- 119.Харитонova О. І. До питання про співвідношення цивільних та адміністративних правовідносин. Часопис цивілістики. 2007. № 3. С. 10-15.
- 120.Харитонova О. І. Поділ права на приватне і публічне: теоретичні питання Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2002. № 2. С. 21-25
- 121.Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Приватне право: ціннісні аспекти формування концепту. Часопис цивілістики. Одеса, 2019. Вип. 33. с. 6-11.
- 122.Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. ОВУ. 2003. № 11. Ст. 461.
- 123.Цікало А. Проблеми застосування земельного, цивільного, господарського та екологічного законодавства при вирішенні господарських спорів з питань земельних відносин. Право України. 2009. № 9. С. 74-82
- 124.Чернега В. Юридична рівність учасників сімейних правовідносин. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19746/1/V_Chernega_Konf_07_04_2017_FPMV.pdf
- 125.Шимон С. І. Майнові права як об'єкти цивільних правовідносин (теоретичні та практичні аспекти): автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03. Нац. акад. прокур. України. Київ, 2014. 40 с.
- 126.Шишка О. Р. Майнові права як об'єкти цивільних прав: проблема визначення їх місця в системі об'єктів цивільних прав. Проблеми подальшого вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав: матеріали науково-практичної конференції (Харків, 21 грудня 2017 р.). Харків, 2017. С. 184-192.

4. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a> — Законодавство України на сайті Верховної Ради України.
2. <http://www.ccu.gov.ua> — Конституційний Суд України.
3. <https://supreme.court.gov.ua> – Верховний Суд
4. <http://www.president.gov.ua/documents/> — Офіційні документи на Офіційному представництві Президента України.
5. <http://www.kmu.gov.ua/control/> — Урядовий портал.
6. <http://www.ligazakon.ua/> — Ліга:Закон — головний правовий портал України
7. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/> — Наукова періодика України на сайті Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.
8. <https://reyestr.court.gov.ua> — Єдиний державний реєстр судових рішень.
9. <https://npu.ua> — Нотаріальна палата України